

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Aydın Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.KVM.4.09.00-20.03.57 - 2132

KONU: Denizli İli, Çal İlçesi,
Develler Köyü, Kesdanboğazı Mevkii,
L22C07D, L22C07D4A-D Pafta,
I. ve III. Derece Arkeolojik Sit

AYDIN
06.10.2010

D.G.Y.Y.

Özü yukarıda belirtilen konu hakkında Aydın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan **23.09.2010** gün ve **3134** sayılı karar ekte gönderilmektedir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Kanunu ile 10.12.1987 tarih ve 19660 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit-Tescili Hakkındaki Yönetmelik” gereğince:

Tescil edilen korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının Valiliğinizce/Kaymakamlığınızca en geç 3 gün içinde ilan tahtalarına asmak, Belediye hoparlörüyle duyurmak ve Köy Muhtarlığı’na bildirmek suretiyle ilan edilerek ilan tutanağının onaylı bir suretinin Müdürlüğümüze gönderilmesi ve onaylı bir suretinin de tapu kütüğünün beyanlar hanesine, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları olduğuna dair kayıt konulması için ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Mehmet YILMAZ

Bölge Kurulu Müdürü

EK1: Karar

2: Tescil Fişi

3: Harita

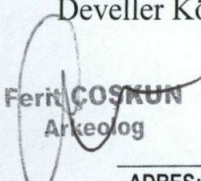
DAĞITIM

GEREĞİ :

- Tarım Reformu Aydın Bölge Md. (Ek-1,3)
- Denizli Valiliği (İl Özel İdaresi) (Ek-1,2,3)
- (İl Kültür ve Turizm Md.) (Ek 1,2,3)
- Denizli Müze Müdürlüğü (Ek-1,2,3)
- Çal Kaymakamlığı (Tapu Sicil Müdürlüğü) (Ek-1,3)
- (Kadastro Müdürlüğü) (Ek-1,3)
- Çal Kaymakamlığı (Ek-1,3)
- Develler Köyü Muhtarlığı (Ek-1,3)
- Develler Köyü, Çal/DENİZLİ

BİLGİ :

- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (Kurullar Dairesi Başkanlığı) (Ek-1,2,3)
- (Tespit ve Emlak Dairesi Başkanlığı) (Ek-1,2,3)
- (Dünya Miras Alanları ve Planlama Dairesi Başkanlığı) (Ek 1,2,3)
- (Kazılar ve Araştırmalar Dairesi Başkanlığı) (Ek-1,2,3)
- Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (Ek-1,2,3)
- Çevre ve Orman Bakanlığı (ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü) (Ek-1,3)
- İller Bankası Genel Müdürlüğü (Ek-1,3)
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Teknik Araş. Uyu. Gen. Md.) (Ek-1,3)

Ferit ÇOSKUN
Arkeolog

T.C.

**KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
AYDIN KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU**

KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 23.09.2010-130

20.03. 57

KARAR TARİHİ VE NO : 23.09.2010-3134

**Toplantı Yeri
AYDIN**

Denizli İli, Çal İlçesi, Develler Köyü, Kesdanboğazı Mevkii'nde bulunan Gavurevleri/Damları Kutsal Alan, Yerleşim ve Nekropol Alanının tescil edilmesi talebine ilişkin; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 01.06.2010 tarih ve 114709 sayılı yazısı ve Aydın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 20.09.2010 tarihli raporu okundu. Ekleri, konuya ilişkin bilgi ve belgeler incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Denizli İli, Çal İlçesi, Develler Köyü, Kesdanboğazı Mevkii'nde bulunan Gavurevleri/Damları Kutsal Alan, Yerleşim ve Nekropol Alanının; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında, Korunması Gerekli Kültür Varlığı özelliği gösterdiğinden, ekli 1/2500 ölçekli harita üzerinde sınırları belirtildiği şekliyle, I. ve III. (Üçüncü) Derece Arkeolojik Sit olarak tescilinin uygun olduğuna karar verildi.

ASLI GİBİDİR

**Mehmet YILMAZ
Bölge Kurulu Müdürü**

BAŞKAN

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI

Yrd. Doç. Dr. Müjgan KARATOSUN
İMZA

ÜYE

Prof. Dr. Vedat İDİL
İMZA

ÜYE

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK
İMZA

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZKUT
İMZA

ÜYE

Necati UYAR
İMZA

ÜYE

Selim UŞAN
İMZA

ÜYE

Nafiye BÜLBÜL
Denizli İl Özel İdaresi
İMZA

ÜYE

H.Hüseyin BAYSAL
Denizli Müze Müdürü
İMZA

T.C.

**KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
AYDIN KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU**

KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 23.09.2010-130

20.03. 57

KARAR TARİHİ VE NO : 23.09.2010-3134

Toplantı Yeri

AYDIN

**I. VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT OLARAK TESCİL EDİLEN DENİZLİ İLİ,
ÇAL İLÇESİ, DEVELLER KÖYÜ, KESDANBOĞAZI MEVKİİ
GAVUREVLERİ/DAMLARI KUTSAL ALAN, YERLEŞİM VE NEKROPOL ALANI
SINIRLARI İÇERİSİNDEKİ TAŞINMAZLARIN LİSTESİ**

I. Derece Arkeolojik Sit sınırları içerisinde kalan taşınmazlar;

L22C07D, L22C07D4A-D Pafta;

129 ada,

83, 88, 89, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 136, 142, 143, 161 numaralı parseller.

III. Derece Arkeolojik Sit sınırları içerisinde kalan taşınmazlar;

L22C07D, L22C07D4A-D Pafta;

127 ada,

33, 34 numaralı parseller.

128 ada,

1, 2, 3 ve 5 numaralı parseller.

129 ada,

67, 68, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 99, 100, 101, 105, 109, 110, 111, 112, 132, 133, 135, 136, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 147, 148 numaralı parseller.

147 ada,

6 numaralı parsel.

ASLI GİBİDİR
Mehmet YILMAZ
Bölge Kurulu Müdürü

BAŞKAN
Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd. Doç. Dr. Müjgan KARATOSUN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Vedat İDİL
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZKUT
İMZA

ÜYE
Necati UYAR
İMZA

ÜYE
Selim UŞAN
İMZA

ÜYE
Nafiye BÜLBÜL
Denizli İl Özel İdaresi
İMZA

ÜYE
H. Hüseyin BAYSAL
Denizli Müze Müdürü
İMZA

GAVUR EVLERİ KUTSAL ALANI, YERLEŞİMİ VE NEKROPOLU
I. VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT HARİTASI

İL :DENİZLİ
İLÇE :ÇAL
KÖY :DEVELLER
MEVKİİ :KESDANBOĞAZI
PAFTA :L22C07D, L22C07D4A-D

K

ÖLÇEK : 1/2.500

GÖSTERİM

- ● ● I. (Birinci) Derece
Arkeolojik Sit Sınırı
- — . III. (Üçüncü) Derece
Arkeolojik Sit Sınırı

UYGUNDUR
Haydar COŞAR
Bölge Kurulu Müdür V.

HAZIRLAYANLAR

Ferit Coşkun
Arkeolog

Metin KÜÇÜKKAPLAN
Şehir Plancısı

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.V.K.E.	SİT	ENVANTER NO	
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO	
İLİ : DENİZLİ	İLÇESİ : ÇAL	MAHALLE - KÖY : DEVELLER KÖYÜ- VEYA MEVKİİ : KESDANBOĞAZI MEVKİİ	KADASTRO PAFTA :	ADA	PARSEL
ADI : GAVUREVLERİ/DAMLARI KUTSAL ALAN, YERLEŞİM VE NEKROPOL ALANI			L22C07D L22C07D4A-D	127-128-129- 147	
GENEL TANIM : Develler Köyü yerleşiminin yaklaşık 200m. kuzey tarafında Kesdanboğazi olarak adlandırılan yerde doğu-batı yönündeki kaya kütesinin ön kısmındaki alan kesilerek, dikdörtgen şeklinde bir alan oluşturulmuştur. Kesilerek düzenlenen ana kaya kütesinin ön kısmına yan yana 12 adet kaya mihrabı yapılmıştır. Bu mihrapların orta bölümleri daha fazla tahrip olmuştur. Kaya mihraplarının iki uçta yani doğu ve batıda yer alanları sağlam olarak günümüze gelmiştir. Bunlar içinde doğu tarafta dört, batı tarafta ise iki kaya mihrabı sağlam olarak korunabilmiş, diğerleri ise yoğun tahribata maruz kalmıştır. Kaya kütesinin üst kısmının yaklaşık orta bölümünde, yüzey bir set şeklinde düzeltilerek olasılıkla alınlık yerleştirmek üzere bir bölüm oluşturulmuştur. Doğru tarafta kesilen kaya yüzeyinde merasimle ilgili giriş bölümü yapılmıştır. Girişin yanında güney tarafta ise kuzey-güney yönünde bir seki oluşturulmuş olup, burası olasılıkla töreni yöneten rahibin oturduğu ya da bulunduğu alan olmalıdır. Bu bölümün arkasında tören için getirilen seyyar koltuğun yerleştirildiği bir girinti yer almaktadır. Seremoni alanında özellikle 12 adet kaya mihrabının bulunması ilginçtir. Bu yan yana dizilmiş 12 adet kaya mihrabının bulunduğu tek örnektir. Diğer örneklerin çoğunlukla tek mihraptan oluşmaktadır. Hitit Dönemi'ne ait Hattuşa Yazılıkaya Açık hava Tapınağı B Odası'nda kaya yüzeyinde kabartma olarak yapılmış sıra halinde 12 Hitit Tanrısı yer alır. Yunan Pantheon'unda da (Tanrılar dizisi) tanrı sayısı 12'dir. 12 sayısı kozmik inanışta da kutsal olup, burçları sembolize eder. 12 sayısı aynı zamanda yılı oluşturan ayları temsil eder. Develer Köyü-Kesdanboğazi Mevkii-Gavurevleri/Damları olarak adlandırılan bu kutsal alanda en azından Phryg Dönemi'nden itibaren yılın belirli günlerinde törenler yapılmıştır. Burada Phrygia Bölgesi'nin ana tanrıçası Kybele ve onun yanında, diğer yerel tanrılar için de törenler yapılmış olmalıdır. Bu tür kutsal alanlara girişteki kapı ve mihraplar, kayanın özüne açılışı ifade etmektedir. Kayanın arkasında ise dağ vardır. Develler Köyü-Kesdanboğazi Mevkii'nde ter alan ve köylülerce "Gavurevleri/Damları" olarak adlandırılan bu kutsal alandaki kapı ve mihrabın anlamı açıktır. Bunlar Phrygia Bölgesi'nde ana tanrıça Kybele'nin evine açılır. Zaten köylülerce verilen isim de bunu açıklamaktadır. Özünde tanrı ve tanrıçaya ulaşmayı sembolize eden bu kapı ve mihraplar Anadolu'nun tüm yöresinde, özellikle de Phrygia Bölgesi'nde çok yaygındır. Öyle ki bu mihraplar ve sunu çanakları Anadolu geleneğinde mezarlara bile yapılmıştır. Ana kayanın doğu tarafındaki mihrapları ikisinde yer alan iki küçük oyuk çanak dikkat çekicidir. Bunlardan biri mihrabın içinde arkada, diğeri ise önde yer alır. Sunu çanakları olan bu mihraplara belki de seyyar tanrı-tanrıça heykelleri yerleştiriliyor olmalıdır. Bununla birlikte mevcut görülebilen bu iki mihrap haricinde diğer mihraplarda da aynı düzenlemelerin olması olasıdır. Batı tarafta ise ikinci bir mekan oluşturulmuştur. Alanda yapılan araştırmalarda Helenistik, Roma ve Bizans Dönem, seramikleri tespit edilmiştir. Alanda yapılan yoğun tarımsal faaliyetler birçok kalıntıyı yok etmiştir. Kutsal alanda yer yer kaya yüzeylerinde sunu çukurları tespit edilmiş olup, bunlar köklü ve yaygın inanışın bu alandaki diğer bir yansımasıdır. Yine kaya mihraplarının bulunduğu alana yakın çevrede yapılan çalışmalarda ise işlikle ilgili taş düzeneklerine bol miktarda rastlanmıştır. Kesdanboğazi olarak adlandırılan bu bölgede kaya mihraplarının bir bölümünün tahrip olması yapılan kaçak kazı ve tarımsal faaliyetlerin yoğunluğuyla doğru orantılıdır. (Yayın Dizisinden Alıntıdır.)					
ŞİMDİKİ TEHLİKELER : Kaçak Kazılar					
ŞİMDİKİ DURUM :					
SİT POTANSİYELİ : Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı			KORUMA DERECESESİ I. ve III Derece Arkeolojik Sit		
ŞİMDİKİ KORUMA :			HAZIRLAYANLAR 20.09.2010 Ferit ÇOŞKUN Arkeolog Metin KÜÇÜKKAPLAN Ş. Plancısı		
ÖNERİLEN KORUMA : I. ve III. Derece Arkeolojik Sit			KONTROL EDEN 20.09.2010 Haydar ÇOŞAR Bölge Kurulu Müdürü V.		
YAYIN DİZİSİ : ŞİMŞEK, Celal; 21. Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi, Baklan Çal Bekilli "01-03 Eylül 2006 Çal Sempozyumu Bildirileri", Denizli 2007, s. 735-757			KORUMA KURULU KARARLARI		
GÖZLEMLER : Kaçak kazılar ve tarlaların sürülmesi nedeniyle tahrip edilmiş durumdadır.			REVİZYON		
			KORUMA KURULU ONAYI		

HARİTALAR, FOTOĞRAFLAR :

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI
AYDIN
Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

AYDIN
KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULUNUN
23.09.2010 GÜN VE 31.34
SAYILI KARAR EKİDİR.

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU	
BAŞKAN	
BİŞİM YED.	
ÜYE	
ÜYE	
ÜYE	